

<i>Folkskolan.</i>	<i>Realskolan.</i>	177:1—3 Från tidevarv till tidevarv.
<i>Klass 7—8.</i>	<i>Klass 1—2.</i>	202:1—3 Gud vår lösta tunga.
12:1—3 Nu tackar Gud allt folk.		287:1—4 Herre, jag vill bida.
13:1—4 Herren, vår Gud, är en konung.		305:1—3 Fader, du vars hjärta gömmer.
35:4—6 Sälla äro de som höra.		326:1, 3 På Gud och ej på eget råd.
45:8 Salig, salig den som kände.		355:2, 3 Blott en dag. Forts.
68:4, 5 Ditt ord, o Jesu, bliva må.		424:1, 5 Den signade dag.
76:8 Nu dig tackar allt mitt hjärta.		433:1, 4 När allt omkring mig vilar.
89:1—4 Du bar ditt kors.		511:4 Lycka ske konungen.
95:1, 4 O huvud, blodigt sårat.		535:1, 2, 4 Du, o Gud, är livets källa.
119:1, 2 Den korta stund.		572:3, 4 Lär mig, du fjärl.
		594:1 Tänk, när en gång.

Een klage Psalm

I sin psalmhistoria omnämner J. W. Beckman, att psalmen: O Herre Gudh Fadher i himmelrijck etc. ingår i en samling med titeln: Tree Sköne Andelighe Wijsor, som trycktes omkring år 1640.¹⁾ Denna uppgift har övertagits av Liedgren, som även om-talar, att psalmen ingår i Åbopsalmboken av år 1673.²⁾

Emellertid kan denna psalm dateras mycket tidigare. Den före-kommer redan på sista bladet av en predikan, som trycktes i Stockholm 1609 med titeln: En Christeligh Predican på S. Petri och Pauli dagh, Uthi then Stormächtighe och Högborne Konunghz Carls then Nijonde, Sweriges, Göthes, Wendes etc. Konungz när-warelse på thet Konungzliga Slott Stockholm... hållen. Predikan har enligt titelbladet blivit tryckt på Karl IX.s befallning. För-fattare är Sveno Jonae Moderus, som omkring år 1608 utnämndes till hovpredikant.³⁾ Troligtvis har också Moderus skrivit eller översatt psalmen i fråga.

Psalmen: O Herre Gudh Fadher i himmelrijck har tillkommit »i thenna werldennes sidsta tijdh». Här finner man också anspelningar på de vanliga apokalyptiska tecknen. Man kan i detta sammanhang erinra sig, att tvenne år tidigare hade en komet, som sedan fick namnet efter Edmund Halley, visat sig på himmel-en. Karl IX greps av en stark oro inför detta fenomen, som han betraktade såsom ett Guds vredes tecken och särskilt berörde i ett mandat om böndagar.⁴⁾

1) Beckman, Försök till en sv. psalmhistoria, sid. 1002.

2) Liedgren, Sv. psalm och andlig visa, sid. 238.

3) Westén, Sv. kongl. hofclericiets historia, I, sid. 330 f. f.

4) Sandblad, De eskatologiska föreställningarna i Sverige, sid. 235.

I 1609 års version har psalmen i huvudsak samma utformning som i Abopsalmboken. Endast några smärre språkliga olikheter föreligga. Den avtryckes här:

Een klage Psalm

Huru stoorligen synden sigh i thenna werldennes sidsta tijdh
förmerar / alle menniskior til een alffuarligh
förmaning förestält.

Och siunges medh the Noter:

Allenaste Gudh i himmelrijk / etc.

O Herre Gudh fadher i himmelrijk / wij må thet alle beklaga /
At rättwijsan är nu suncken nedh / i thessa här sidsta daghar /
På iorden är kommen stoor falskheet och sweck / at menniskian
må wäl gråta ther widh / för synden hon sigh så förmerar.

Wij sucke / wij gråte / wij rope til tigh / wij bidie tu wilt
oss bewara / Och komma til domen här snarliga nedh / och frelsa
oss ifrån Satans snaro / Gör ända på armodh och vselheet / giff
tin barn glädie och saligheet / Låt synden icke länger regera.

Ibland menniskian är kommen så mycken stoor sorgh / medh
misztröst och mycken stoor wånda / Then ene förachtar then andra
så swåra / medh affuund och gerigheetz tunga / Then rijke han
haffuer then fattiga så kär / han är emoot honom bådhe fierran
och när / som Vlffuen emoot Lambet mon wara.

Oss läres Gudz ord bådhe reent och klaart / thet klingar för
menniskiors öron / thet haffue wij nu förglömt så snart / ther
effter wij intet monde göra / Ty må wij wäl lijknas widh then
iord / som tagher til sigh thet godha korn / och ingen godh frucht
igen giffuer.

Och kärleken är nu suncken nedh / som Christus sielffuer spåd-
de / Men haat och affuund vphäffuer igen sigh / ty stäär nu all
werlden i wådha / Ty dieffuulen han driffuer så swåra sitt speel /
sitt rijke han ther medh förmera wil / All werlden medh sigh för-
tappa.

O Jesu Christ wår saligheet / tu som all werlden skal dömma /
Thet tu haffuer sagdt thet är nu skeedt / thet kan hwar man
besinna / at kärleken skulle släckias uth / medh hopp och medh
troo / som wij hadhe til Gudh / och ondskan i stadhen igenkomma.

Benådha oss Herre / thet bidie wij om / när tu wilt snarliga
igenkomma / til at hålla medh oss then rättwijsa dom / oss allom
til glädie och fromma / Som lamperna haffua tilrede vptendt /
emoot tigh wår Brudhgumme / then wij haffue tient / i werlden
medh så modigha tårar.

Medh tigh at siunga then lustiga Sång Heligh / Heligh Herre
vthan ända / Wij äre nu löste aff ångest och twång / then wij
haffue dragit så länge / Thet är doch icke länge wij säije försann /
wij är nu vthi wårt fädhernesland / medh segher och palmer i
händer.

Strijdhen haffuer wunnit tu wäldige hielt / om hwilken pro-
pheterna spådde / thet äre nu altsammans giordt och bestelt /

tin brudh haffuer funnet nåde / Ty fölie wij tigh til tin bröllops
Saal / Nu är fulkompnat the vthwaldes taal / Tigh skee loff
ewinnerligh ähro

A M E N

David Lindquist.

Recensioner.

En predikantspegel.

Albert Wifstrand: Andlig talekonst. Bidrag till den svenska predikostilens historia. (Samlingar och Studier till Svenska Kyrkans historia 6.) Stockholm, tr. i Lund, Diakonistyrelsen 1943. 183 sidor.

Stilistiken är här i landet en disciplin, som synes ha svårt att vinna erkännande och intresse. Den betraktas som ett slags hybrid av filologi och litteraturhistoria och tillmätas knappast någon självständighet eller något egenvärde.

Att stilistiken emellertid, i rätta händer, kan giva de rikaste frukter och att dess metoder och synpunkter fördenskull förtjäna det bästa vetenskapliga anseende, bevisas av föreliggande avhandling, författad av Lundaprofessorn i grekiska Albert Wifstrand. Han har tidigare i ett par studier över Lukasevangeliets och den nya psalmbokens stil givit de mest övertygande prov på vad som med stilistikens medel kan utvinnas till förståelse av den kyrkliga litteraturens både form och innehåll; och i detta större arbete över vår kyrkas homiletiska tradition har han dels givit en synnerligen initierad, om ock kortfattad framställning av dess historia från Reformationsseklet, med talrika och betydelsefulla hänvisningar till stoff från Medeltiden och Antiken,

dels ock vad rubriken härovan vill antyda, nämligen ett sovrat och alltigenom välbedömt material, varav förkunnelsen i nutiden till sin båtnad kan hämta — för att låna predikostolsbönens ord — lärdom, tröst, förmaning och varning.

Med utgångspunkt i den högst livaktiga debatt om predikospråkets rätta form, som fördes i Europa i slutet av 1600-talet, skildras brytningen mellan en äldre predikostil, i barockens art och med rötter i Medeltidens munkpredikan, och en nyare, målmedvetet klassicistisk, renare och naturligare. Här i Sverige blev denna brytning icke så skarp, eftersom våra 1600-talspredikanter i stort sett aldrig hade hängivit sig åt sådana överdrifter, som voro gängse på kontinenten, utan hållit sitt tal i en mera strävt dogmatisk ton och eftersom de nya idéerna förmedlades hit huvudsakligen i pietistisk formgivning. Så utbildades redan under 1700-talet den klassiskt svenska predikostilen, kanske renast företrädd av Nohrborg — en stil, som i relativ jämvikt förenar dogmatisk reda i terminologien, biblisk fyllighet i fraseologien och en i självavårdens intresse verkad psykologisk nyansering — en stil, som så funtat kan genomgå gradvis skeende moderniseringar i fråga om ordval och syntax utan att brytas sönder och som därför kan sägas än i dag utöva ett normerande inflytande.